

2013

Nurmijärven Kylänpään
lepakkokartoitus 2013

Nina Hagner-Wahlsten

BatHouse

2013-09-11

Nurmijärven Kylänpään lepakkokartoitus 2013

Sisältö

1. Johdanto	2
2. Lepakoiden suojelu	2
3. Aineisto ja menetelmät.....	3
4. Tulokset.....	4
5. Tulosten tarkastelu.....	5
6. Toimenpidesuositukset	6
7. Kirjallisuus.....	6

Nina Hagner-Wahlsten 2013

Kaikki kartat: © Maamittauslaitos, avoin aineisto

1. Johdanto

Nurmijärven kunta on tilannut Nurmijärven Kylänpään lepakkokartoituksen BatHouselta. Suunnittelualueen koko on noin 72 ha ja sijaitsee Rajamäen keskustan luoteispuolella, Rajamäentien ja Kiljavantien rajaamalla alueella.

Selvityksen tavoite on antaa suunnittelua varten taustatietoa lepakoiden esiintymisestä ja suojelutarpeesta selvitysalueella. Raportissa esitellään lepakoiden esiintyminen selvitysalueella sekä lepakoiden kannalta tärkeät alueet. Lisäksi annetaan kertyneiden tietojen pohjalta suosituksia lepakoiden huomioon ottamiseksi suunnittelussa.

Lepakkoselvityksen on tehnyt FM Nina Hagner-Wahlsten, BatHouse.

2. Lepakoiden suojelu

Suomessa esiintyy 13 lepakkolajia, jotka kaikki ovat luonnonsuojelulailla rauhoitettuja. Ripsisiippa on Suomessa arvioitu erittäin uhanalaiseksi (EN) lajiksi ja se on luonnonsuojeluasetuksella säädetty erityistä suojelua vaativaksi. Pikkulepakko on Suomessa arvioitu vaarantuneeksi (VU). Kaikki maassamme tavatut lepakkolajit kuuluvat EU:n luontodirektiivin liitteen IV (a) lajilistaan ja niiden lisääntymis- ja levähdyspaikkojen hävittäminen ja heikentäminen on kielletty (luonnonsuojelulaki 49§).

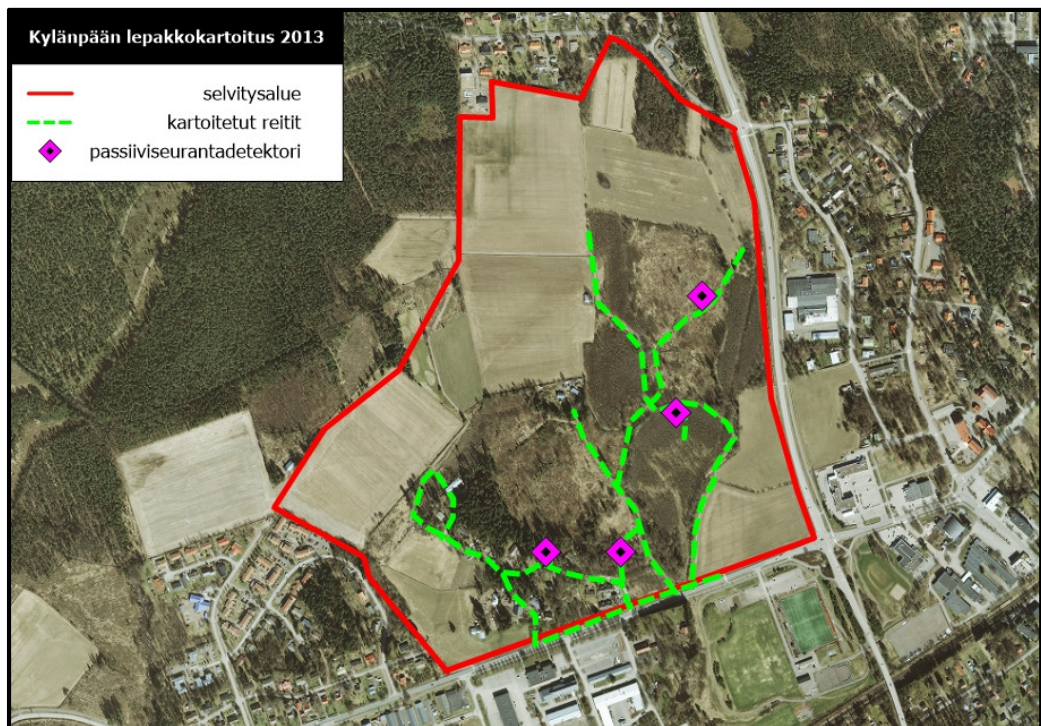
Suomi liittyi Euroopan lepakoidensuojelusopimukseen (EUROBATS) vuonna 1999 (Valtionsopimus 104/1999). Sopimuksen mukaan jäsenmaiden tulee mm. pyrkiä säästämään lepakoille tärkeitä ruokailualueita.

Maassamme esiintyvät lepakkolajit ovat kaikki hyönteisravintoa käyttäviä pienlepakkoita. Keskeisellä sijalla niiden kesäaikaisissa elinympäristövaatimuksissa ovat päiväpiilot (lisääntymis- ja levähdyspaikat), joita on etenkin rakennuksissa ja puunkoloissa. Erityisesti kantaville ja imettäville naaraille hyvät saalistusalueet päiväpiilon lähellä ovat ehdottoman tärkeitä. Useimmat lajit tarvitsevat myös suojaisia kulkureittejä päiväpiilojen ja saalistusalueiden välillä. Lepakkolajien liikkuvuudessa on suuria eroja. Pohjanlepakot ja vesisiipat pystyvät helposti ylittämään aukeitakin alueita, mutta viiksisipoille esimerkiksi leveä kirkkaasti valaistu tie tai muu avoin alue saattaa muodostaa ekologisen esteen. Osa lajeista muuttaa talvehtimaan Keski-Eurooppaan.

3. Aineisto ja menetelmät

Lepakkokartoitus tehtiin karttaan 1 rajatulla alueella. Maastotyöt suunniteltiin kartta- ja ilmakuvatarkastelujen sekä päiväsaikaan tehtyjen maastokäyntien perusteella. Nurmijärvellä on tehty lepakkokartoitusta koko kunnan alueella vuonna 2004 (Siivonen 2004). Siinä Kylänpään aluetta ei ole merkitty tärkeäksi lepakoalueeksi.

Kartoitus tehtiin kaksi kertaa kesän aikana (8.7., 28.7.). Kartoitus aloitettiin noin 45 minuuttia auringonlaskun jälkeen. Vertailukelpoisuuden vuoksi lepakoita kartoitettiin vain hyvällä säällä eli sateettomina, melko tyyninä ja lämpiminä (>+10 °C) öinä. Sade, kova tuuli ja kylmyys vähentävät oleellisesti lepakoiden saalistusaktiivisuutta.

Kartta 1. Selvitysalueen rajaus, lepakkokartoituksessa kartoitetut reitit ja passiiviseurantalaitteiden sijainnit 2013.

Lepakoita havainnottiin öisin kävellen alueella mahdollisimman kattavasti (kartta 1). Kartoitusreitit seurasivat mahdollisuuksien mukaan teitä ja polkuja. Näin reitit ovat paremmin toistettavissa tulevilla tutkimuksilla. Polkujen käyttö helpottaa myös suunnistamista yöaikaan sekä vähentää oleellisesti korkean kasvillisuuden seassa kävelystä aiheutuvaa, detektorin toimintaa häiritsevää taustamelua. Avoimet alueet, kuten pellot ja hakkuualueet, sekä erittäin tiheäkasvuiset tai vesakoituneet alueet eivät ole lepakoille sopivia alueita, joten näitä jätettiin kartoituksen ulkopuolelle.

Kartoituskierröksillä käytettiin ultraääni-ilmaisinta eli lepakkodetektoria (Pettersson D240x), jolla voidaan havaita lepakoiden päästämät kaikuluotausäänet. Äänet nauhoitettiin digitaalisella tallentimella (Edirol R-09HR), ja lajit tunnistettiin joko maastossa tai jälkikäteen analysoimalla nauhoitettuja ääniä tietokoneella äänianalyysiohjelmalla (BatSound® -ohjelmisto). Lajinmäärityksen varmentamiseksi lepakoista yritettiin saada myös näköhavainto.

Selvityksessä käytettiin lisäksi automaattisia AnaBat SD2 -passiiviseurantadetektoreita (Titley Electronics), jotka tallentavat lepakoiden ultraäänet muistikortille. Kaksi passiiviseurantadetektoria vietiin ennen kartoituskierrosten alkua maastoon ja annettiin olla paikallaan koko kartoitusyön. Passiiviseurantadetektoreita pidettiin yhteensä neljässä eri paikassa kesän aikana (kartta 1).

4. Tulokset

Selvitysalueella tavattiin vain yksi lepakkolaji; pohjanlepakko. Lepakkohavaintoja oli vain kaksi, mikä on erittäin vähän. Kummallakin kartoituskierröksellä havaittiin vain yhden ohilentävän pohjanlepakon, yhtään saalistavaa lepakkoa ei siis havaittu alueella. Havaintopisteet on esitetty kartassa 2. Myöskään passiiviseurantalaitteisiin ei tallentunut havaintoja lepakoista.

Kartta 2. Lepakkohavainnot 2013.

Lepakoille tärkeät alueet

Alueiden arvo lepakoille luokitellaan seuraavia periaatteita noudattaen:

Luokka I: Lisääntymis- tai levähdyspaikka.

Hävittäminen tai heikentäminen on luonnonsuojelulaissa kielletty. Poikkeamiseen tarvitaan alueellisen ELY-keskuksen myöntämä lupa.

Luokka II: Tärkeä ruokailualue tai siirtymäreitti.

Maankäytössä otettava huomioon alueen arvo lepakoille, tärkeät arvot vaihtelevat alueittain. II-luokan alue voi esimerkiksi olla alue jota useampi laji ja/tai useat yksilöt käyttävät säännöllisesti. EUROBATS sopimus velvoittaa, ei kuitenkaan laissa määrätty.

Luokka III: Muu lepakoiden käyttämä alue.

Maankäytössä mahdollisuuksien mukaan otettava huomioon alueen arvo lepakoille. Laji- ja/tai yksilömäärät pienemmät kuin II-luokan alueilla.

Kylänpään suunnittelualueella ei todettu yhtään lepakoille selkeästi tärkeää aluetta.

5. Tulosten tarkastelu

Tässä kartoituksessa käytetyt havainnointimenetelmät antavat hyvän kuvan tutkitun alueen lepakkolajistosta, -määristä sekä tärkeistä saalistusalueista. Vaikka kaikilla alueilla ei käyty, kartoituksen tarkkuus on ollut tarkoituksenmukainen kartoituksen tavoitteiden saavuttamiseksi.

Valtaosa suunnittelualueesta ei ole lepakoille sopivaa aluetta eli ovat joko peltoa, hakattuja metsiä tai erittäin tiheitä tai vesakoituneita alueita.

Pohjanlepakko (*Eptesicus nilssonii*) esiintyy Suomessa yleisesti ja sitä tapaa myös ihmisten muokkaamilla ja rakennetuilla alueilla. Pohjanlepakko on helposti havaittavissa koska sen äänet ovat voimakkaita ja helposti tunnistettavissa ultraääni-ilmaisimessa. Mikäli alueella olisi esiintynyt pohjanlepakoita, niitä olisi kartoituksessa havaittu.

6. Toimenpidesuosittukset

Koska suunnittelualueella esiintyy lepakoita erittäin vähän eikä todettu yhtään lepakoille erityisen tärkeää aluetta, **lepakoita ei tarvitse ottaa huomioon alueen suunnittelussa.**

7. Kirjallisuus

Entwistle A.C. et al. 2001: Habitat management for bats. – Joint Nature Conservation Committee. Peterborough. UK. 48 s.

Lacki, M.L., J.P. Hayes & A. Kurta (ed) 2007: Bats in Forests, Conservation and Management. – The John Hopkins University Press. Baltimore. 329 s.

Lappalainen, M., 2002: Lepakot –Salaperäiset nahkasiivet. – Tammi. 207 s.

Mitchell A.J. 2004: Bat mitigation guidelines. – English Nature. 74 s.

Mitchell-Jones, A.J. & A. McLeich, 2004: Bat Workers' Manual. – Joint Nature Conservation Committee, London. 178 pp.

Parsons, K. & al 2012: Bat Surveys Good Practice Guidelines. 2 nd edition– Bat Conservation Trust, London. 82 s.

Rassi, P., Hyvärinen, E., Juslé, E. & Mannerkoski, I. (toim.) 2010: Suomen lajien uhanalaisuus – Punainen kirja 2010. – Ympäristöministeriö ja Suomen ympäristökeskus, Helsinki.

Russ, J.: The Bats of Britain and Ireland. Echolocation Calls, Sound Analysis and Species Identification. – Alana Books. 1999. 80 s.

Sierla, L., E. Lammi, J. Mannila & M. Nironen, 2004: Direktiivilajien huomioonottaminen suunnittelussa. – Suomen ympäristö 742. Ympäristöministeriä. 113 s.

Siivonen, Y., 2004: Nurmijärven lepakkokartoitus 2004. – Kartoitusraportti. 25 s.

Söderman, T., 2003: Luontoselvitykset ja luontovaikutusten arviointi –kaavoituksessa, YVA-menettelyssä ja Natura-arvioinnissa. – Ympäristöopas 109, Suomen ympäristökeskus. 196 s.

Useita sekä BatHousen että muiden lepakkoasiantuntijoiden kartoitusraportteja.